

ვენერული კაპიტალი როგორც ინოვაციური ბიზნესის დაფინანსების საშუალება

აკაკი გვარუცძე
ეკონომიკის დოქტორი,
სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი,

ლევან ტატიშვილი
სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

განხილულია ვენერული კაპიტალის არსი და მნიშვნელობა ინოვაციური ბიზნესის განვითარებაში. ვენერული კაპიტალი არის მაღალი რისკის დონიანი პროდუქტებში დაბანდებული კაპიტალი და განკუთვნილია ინოვაციურ წარმოებათა დასაფინანსებლად და დაკავშირებულია საკმაოდ დიდ რისკთან. აღნიშნული საინვესტიციო პროექტების წარმატებულად რეალიზაციის შემთხვევაში ვენერული კაპიტალი მისი მფლობელებისათვის უზარმაზარი მოგების მომტანია.

ვენერულ კაპიტალს შეუძლია ქვეყნის ეკონომიკაზე მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენა. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეს არის უნიკალური დარგი, რომლის განვითარება და სრულყოფა ხელს უწყობს ეკონომიკის რიგი დარგების ზრდასა და განვითარებას.

განხილულია აშშ-სა და ევროპის ქვეყნების გამოცდილება ვენერული ბიზნესის განვითარების საკითხებში, აღნიშნულია, რომ საქართველოში ვენერული კაპიტალისათვის სასურველი ბაზარია, მაგრამ სამწუხაროდ ბიზნესი ეს სახეობა ფაქტობრივად არ არსებობს, ვინაიდან არ გვაქვს ახალი ტექნოლოგიებთან და სარისკო ინვესტიციებთან მუშაობის გამოცდილება, აგრეთვე ფინანსური ინფრასტრუქტურა. ეს ნაწილობრივ განპირობებულია იმით, რომ დღევანდელი ინსტიტუციურ-ორგანიზაციული სტრუქტურები, როგორც მეცნიერებისა და ტექნიკის სფეროში სახელმწიფო წარმომადგენლები, ვერ პოულობენ თანამედროვე მოთხოვნებს. საჭიროა ამუშავდეს საფონდო ბაზარი, შეიქმნას და შემოვიდეს ვენერული ფირმები, რომლებშიც გაერთიანდებიან გამოცდილი მეცნიერები, ინჟინრები, გამომგონებლები, ინოვატორები, რომელთა დეფიციტს საბედნიეროდ საქართველო არ განიცდის.

საკვანძო სიტყვები: ინოვაციური, ვენერული, პროგრესული, ინვესტორი, კორპორაცია, საპაიო, ინტელექტუალური, ბიზნესინკუბატორები, ტექნოპარკი.

VENTURE CAPITAL AS MEAN OF FINANCES INNOVATIVE BUSINESS

Akaki Gvarutsidze

Doctor of Economics, associate professor
of Georgian Technical University;

Levan Tatishvili

Doctor of Economics, associate
professor of Georgian Technical University

RESUME

The scientific article discusses the essence and importance of venture capital in the development of innovative business. Venture capital is capital born in high-risk with a fairly high risk. In case of successful implementation of these investment projects, venture capital is a „golden vessel“ for its owner to make huge profits.

Venture capital can have a significant impact on a country's economy. We can say that this is a unique field, the development and perfection of which contributes to the growth and development of a number of sectors of the economy.

The experience of the US and European countries in the field of venture business development is discussed, that the venture business has facilitated the transition of the world's leading countries to the post-industrial phase of development. It is noted that Georgia is a preferred market for venture capitalists, but unfortunately this type of business does not actually exist, as we do not have experience working with new technologies and risky investments, as well as financial organizational structures, as state representatives in the field of science and technology, are unable to meet modern requirements.

It is necessary to develop the stock market, to create and enter venture firms, which will include experienced scientists, engineers, inventors, innovators, whose deficit, fortunately, Georgia does not suffer.

Key words: Innovative, Venture, Progressive, Investor, Corporation, Sapiao, Intellectual, Business Incubators, Techno park.

შესავალი

ვენჩურული კაპიტალი არის მაღალი რისკის დონიან პროექტებში დაბანდებული კაპიტალი. იგი განკუთვნილია ინოვაციურ წარმოებათა დასაფინანსებლად და დაკავშირებულია საკმაოდ დიდ რისკთან. ამ თავისებურებების გამო მას, არცთუ იშვიათად „სარისკო კაპიტალსაც“ უწოდებენ. აღნიშნული საინვესტიციო პროექტების წარმატებულად რეალიზების შემთხვევაში ვენჩურულ კაპიტალს მისი მფლობელობისათვის უფრო მაღალი მოგება მოაქვს. ვენჩურული ბიზნესის განვითარებას ხელი შეუწყო ინოვაციურ პროექტებში ინვესტიციების მოზიდვამ, რაც გართულებულია დაბანდებულ გრძელვადიან ხასიათისა და პირველ ეტაპზე უკუგების არარსებობის გამო, აგრეთვე იმ რისკით, რომ ეს ინვესტიციები შეიძლება საერთოდ უშედეგოდ აღმოჩნდეს და ფირმამ მოგების ნაცვლად ზარალი ნახოს. იმის გამო, რომ ბანკებს არ შეუძლიათ სარისკო პროექტების მასშტაბური დაფინანსება, გრძელვადიანი სასესხო კაპიტალის მოზიდვის მიზნით ბანკები ვენჩურულმა კომპანიებმა ჩაანაცვლეს.

ძირითადი ტექსტი

ინოვაციური ბიზნესის განვითარებაში განსაკუთრებულ როლს თამაშობს ვენჩურული (სარისკო) კაპიტალი, რომელიც წარმოადგენს დაფინანსების ისეთ ფორმას, რომელსაც მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს განვითარებული საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნებში. ვენჩურული კაპიტალის ფორმირება ხდება ინდივიდუალურ მეანაბრეთა მსხვილი კორპორაციების, სამთავრობო უწყებების, სადაზღვევო კომპანიების უნივერსიტეტების, მეცნიერულ-კვლევითი დაწესებულებების, ბანკების, საპენსიო ფონდებისა და სხვა უწყებების კაპიტალის ბაზაზე.

ვენჩურული ბიზნესი გულისხმობს ახალი იდეების, პრიორიტეტული სამეცნიერო-ტექნიკური დამუშავებების დაფინანსებასა და მათ დაყვანას გაყიდვისათვის მიზანშეწონილ დონემდე, ანუ კომერციალიზაციას. სამრეწველო და საბანკო კაპიტალისაა, რომ მისმა ჩამდგმა იცის, რომ შეიძლება იგი დაიკარგოს, ამიტომ იონვესტორები თანხების დაბანდებას განსაკუთრებული სიფრთხილით ეკიდება. დაფინანსება გრძელვადიანია და დიდია მოგების მიღების ვადა. ვენჩურული კაპიტალი წარმოადგენს არა კრედიტს, არამედ საპაიო შესატანს. შემტანისათვის მოტივაციური ფაქტორია მომავალი მაღალი მოგება. ვენჩურული ბიზნესი საჭიროებს დიდ ცოდნას, დიდ ფულსა და დიდ გარჯას, მაგრამ წარმატების შემთხვევაში იგი უზარმაზარი მოგების მომტანი „ოქროს ძარღვია“.

ასეთ ბიზნესში მნიშვნელოვანწილად წვრილი და საშუალო საწარმოები (ფირმები) მონაწილეობენ, რომლებიც ძირითადად მეცნიერებატევად დარგებში ფუნქციონირებენ და მაღალპროფესიონალურ დონეზე ასრულებენ უახლესი ტექნოლოგიების, აგრეთვე ნაწარმის ახალი ნიმუშების შექმნასა და წარმოებაში დანერგვასთან დაკავშირებულ მეცნიერულ-კვლევით და საცდელ-საკონსტრუქტორო

ხასიათის სამუშაოებს.

ვენჩურულმა ბიზნესმა ხელი შეუწყო მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნების გადასვლას განვითარების პოსტინდუსტრიულ ფაზაზე. ამერიკული ვენჩურული სისტემა ამ ბიზნესის პირველი და წარმატებული მაგალითია მსოფლიოში.

ვენჩურული კაპიტალის ცნება აშშ-ში გასული საუკუნის 40-იან წლებში გაჩნდა, ევროპაში კი 1970-იან წლებში დაიწყო განვითარება.

შეერთებული შტატები ტრადიციულად ინარჩუნებს დომინანტურ პოზიციას მსოფლიოში ვენჩურული კაპიტალის სფეროში. აშშ-ზე პლანეტის ვენჩურული კაპიტალის სფეროში. აშშ-ზე პლანეტის ვენჩურული კაპიტალის დაახლოებით სამი მეოთხედი მოდის. აშშ-ს აქვს მენარმეობის პოლიტიკის უნიკალური ნაზავი და გამოცდილი კვლევები, რომელთაც ანალოგი მთელ მსოფლიოს მასშტაბით არ გააჩნიათ. ბოლო კვლევების მიხედვით აშშ-ში ვენჩურული კაპიტალის კომპანიათა 72%-ის სამშობლოა. 2017 წლისათვის მარტო აშშ-ში ფუნქციონირებდა 10000 ვენჩურული ფირმა, რომლითაც 5000-მდე ფონდი ფინანსდებოდა, ხოლო ვენჩურული ბაზრის საერთო მოცულობამ 26 მილიონ დოლარს გადააჭარბა. შტატებში ვენჩურული კაპიტალის კომპანიების დახმარებით შექმნილი კომპანიები 10 მილიონ სამუშაო ადგილს ქმნიან, ასაქმებენ შეერთებულ შტატებში დასაქმებულთა 9,4%-ს. შტატებში არსებული წლიური გაყიდვების 9,6%-ს სწორედ მათ პროდუქციებზე/სერვისებზე მოდის. აშშ-ში ვენჩურული, იგივე სარისკო კაპიტალის მიერ განხორციელებულმა ინვესტიციამ 2017 წლის მეორე კვარტლის მონაცემებით 24,5 მილიარდ დოლარს მიაღწია.

2017 წლის ბოლოს სამი კვარტალი განსაკუთრებით აქტიური იყო. ყოველ კვარტალში ვენჩურული კაპიტალის მიერ განხორციელებული ინვესტიცია 20 მილიარდ დოლარს აღემატებოდა.

ვენჩურული კაპიტალის განვითარება ევროპაში ამერიკულსა და აზიურს საგრძნობლად ჩამორჩება, თუმცა დადებითი დინამიკა ამ შემთხვევაშიც შესამჩნევია. 2013 წლიდან 2018 წლამდე ვენჩურულ კაპიტალში ინვესტიციების მოცულობა რეკორდულად 4-ჯერ გაიზარდა ევროპის ბაზარზე და 23 მილიარდი ევრო შეადგინა. ეს მაჩვენებელი აშშ-სა და აზიაში 130 მილიარდი დოლარია. ამასთან ევროპის ქვეყნების მთავრობები მიიჩნევენ, რომ ვენჩურული კაპიტალი არის მთავარი შესაძლებლობა, შექმნან ევროპული გლობალური კორპორაციული ლიდერები. ევროპაში ლიდერია დიდი ბრიტანეთი, რომლის წილად ევროპის ვენჩურული სახსრების თითქმის ნახევარი მოდის.

ინოვაციური ბიზნესი წარმოდგენილია რისკის გარეშე. რისკი არის საშიშროება, სავარაუდო ზარალი ან ზიანი, რომელიმე არასასურველი მოვლენის დადგომის შესაძლებლობა, რისკის ქვეშ უნდა ვიგულისხმოთ ალბათობა იმისა, რომ ფირმამ თავისი სამენარმეო საქმიანობის შედეგად, შესაძლოა დაკარგოს რესურსების ნაწილი, ვერ მიიღოს დადგენილი მოგება ან გაუჩნდეს

გაუთვალისწინებელი ხარჯები. ბიზნესის სხვა სფეროებთან შედარებით ინოვაციურ ბიზნესში უფრო მეტი რისკია, რადგან სასურველი შედეგის მიღების გარანტია ამ ტიპის საქმიანობაში პრაქტიკულად გამორიცხულია. ამერიკელი მეცნიერი ბ. ტეისი იმასაც ამტკიცებს, რომ ინოვაციურ ბიზნესში დისკონტის განაკვეთად ბანკის პროცენტის გამოყენება და ამ დარგისათვის მის ბაზად მიღება დაუშვებელია, რადგან ეს არის დარგი, სადაც წარმატების ალბათობა 10%-ია, რისკისა და დანაკარგის კი – 90%. ამავე აზრის არიან მედინსკი და სტრეკალოვი. ახალი ტექნიკისა და ტექნოლოგიების დანერგვა და გაბედული შემოქმედებითი არატრადიციული ქმედება, თავის მხრივ, კიდევ უფრო აძლიერებს რისკის ალბათობას.

რისკი ინოვაციურ ბიზნესში შეიძლება განიშარტოს, როგორც ალბათობა ზარალისა, რომელიც მოსალოდნელია ორგანიზაციის მიერ სახსრების დაბანდებით ახალი პროდუქციისა და მომსახურების წარმოებასა და ძველის გაუმჯობესებაში, მონინავე ტექნიკისა და ტექნოლოგიების ათვისებაში, ორგანიზაციისა და მართვის ახალი მეთოდების დანერგვაში. ცხადია, ზარალი შეიძლება წარმოიშვას იმ შემთხვევაში, თუ ახალ პროდუქციასა და მომსახურებას ბაზარი არ მიიღებს, ან თუკი ინოვაციური მმართველობითი მეთოდები არ აღმოჩნდება ეფექტიანი. ხშირად კი რისკისთვის ჯილდო მენარმის მიერ გამომუშავებული მოგების ძირითადი ნაწილია, ე. ი. მენარმე მოგების მისაღებად ეძებს წარმოების ორგანიზაციის მეთოდსა და ტექნოლოგიას, ამუშავებს ახალ საქონელსა და მომსახურებას, ქმნის ახალ ბაზარს.

ინოვაციურ ბიზნესში შეიძლება წარმოიშვას წმინდა და სპეკულაციური რისკები. პირველი გულისხმობს ბიზნესში ისეთი ფაქტორების მოქმედებას, რომლის შედეგი აუცილებლად არის ზარალი და მათი გავლენის შეცვლა შეუძლებელია. მაგალითად, სტიქიური უბედურება, ხანძარი, პოლიტიკური კატაკლიზმები და სხვა. სპეკულაციური რისკები კი დაკავშირებულია მმართველობით გადანყვეტილებებთან, რომელთა შედეგი შეიძლება იყოს როგორც ზარალი, ასევე – მოგება.

დასკვნა

ვენჩურული კაპიტალი არის დარგი, რომელსაც შეუძლია ქვეყნის ეკონომიკაზე მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენა. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეს არის უნიკალური დარგი, რომლის განვითარება ქვეყანაში ხელს უწყობს ეკონომიკის რიგი დარგების ზრდას და განვითარებას.

საქართველოში ბიზნესის ვენჩურული სახეობა ჯერჯერობით ფაქტობრივად არ არსებობს, ვინაიდან არ გვაქვს ახალ ტექნოლოგიებთან და სარისკო ინვესტიციებთან მუშაობის გამოცდილება, აგრეთვე ფინანსური ინფრასტრუქტურა, ვენჩურული ბიზნესის მთავარი პირობა – განვითარებული საფონდო ბაზარი, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს ვენჩურული კაპიტა-

ლის მუშაობის მთავარი პრინციპი. მიუხედავად ამისა, საქართველოს ვენჩურული ბიზნესის განვითარების კარგი პერსპექტივები აქვს. სამისოდ უპირველესად უნდა ჩამოყალიბდეს ინტელექტუალური საკუთრების სრულყოფილი ბაზარი, ამუშავდეს საფონდო ბაზარი და შეიქმნას ვენჩურული ფონდები. გასათვალისწინებელია აშშ-ისა და ევროპის წამყვანი ქვეყნების გამოცდილება და საქართველოს წამყვან უნივერსიტეტებთან სასურველია შეიქმნას ბიზნეს ინკუბატორები, ტექნოპარკები, რომლებიც ვენჩურული ფირმების პრიორიტეტები იქნებიან და უზრუნველყოფენ დასაქმებას.

საქართველოში ინოვაციური ბიზნესის განვითარება, ფუნდამენტური და გამოყენებითი მეცნიერების განვითარების ხელშეწყობა სახელმწიფოს სისტემური ზრუნვის საგნად უნდა იქცეს. ჩვენმა მთავრობამ არ უნდა დაუშვას ე. წ. „ტვინების გადინება“ საზღვარგარეთ. ახალგაზრდა პერსპექტიული კადრების დაკარგვა. ასეთი საშიშროება ჩვენს ქვეყანაში არსებობს და მისი თავიდან აცილება პროგრესული ეკონომიკური პოლიტიკითაა შესაძლებელი. ამაში კი თავისი გადამწყვეტი წვლილი ვენჩურულმა ბიზნესმა უნდა შეასრულოს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აბრალავა ა. „ეკონომიკა და ბიზნესის გლობალურ-ინოვაციის პრობლემები“. თბ., 2014;
2. ბარათაშვილი ე., დათაშვილი ვ., ნაკაიძე გ., ქუთათელაძე რ., „ინოვაციების მენეჯმენტი“. თბ., 2008;
3. გვარუციძე ა. „ინოვაციები ბიზნესში“ (მოზოგრაფია) თბ., 2012;
4. ლაზვიაშვილი ნ., „რისკმენეჯმენტი“ (სახელმძღვანელო), თბ., 2010;
5. ჩიქავა ლ., „ინოვაციური ეკონომიკა“, თბ., 2006;
6. ცაავა გ., ვენჩურული ბიზნესი, როგორც ინოვაციების დაფინანსების საშუალება“. ჟურნალი „სოციალური ეკონომიკა“, N5, 2010;
7. Млочанов Н.Н. „Инновационный процесс: организация и маркетинг“. „Санкт-Петербург“. 2018.

REFERENCES:

1. Abzalava A. "Economy and problems global business innovation". Tb., 2014;
2. Baratashvili E., Datashvili V., Nakaidze G., Kutateladze R., "Innovation Management". Tb., 2008;
3. Gvarutsidze A. "Innovations in Business" (monograph) Tb., 2012;
4. Lazviashvili N., "Risk Management" (manual), Tb., 2010;
5. Chikawa L., "Innovative Economy", Tb., 2006;
6. Tsaava G., Venture business as a means of Financing Innovations". Journal "Social Economy", N5, 2010;
7. Mlochanov N.N. "Innovation process: organization and marketing". "Saint Petersburg". 2018.